

щасливої маму, яка зворушливо стежила за всіма його успіхами, хоча й не дуже розуміла, чим саме займається її син. А син ревно служив десятій музі. Він ще підлітком захоплювався кіно, після школи пішов працювати освітлювачем на кіностудію імені О. Довженка, а згодом став асистентом режисера. Саме у цій іпостасі йому довірили знімати сільськогосподарські сюжети у тандемі з досвідченим оператором.

1968 року В. Олендер закінчив Ново-Зибківський педагогічний інститут. Чи то педагогічна освіта вплинула на його бажання навчати, пояснювати й роз'яснювати, чи то схильність до учителювання була відпочатково закладена у його характері. Зрештою, показовим для Віктора Петровича є те, що він завжди лишається при власній думці, яку захищає переконливо, пристрасно, з повною самовіддачею. Ставлення до проблеми може трансформуватися, проте запал і пристрасність залишаються незмінними. За таку особливість вдачі колеги часом жартома називають його «паном, що пояснює».

Звичка до тлумачення виявилася корисною при популяризації наукових знань, отже, цілком закономірно, що саме науково-популярний кінематограф опинився на перетині захоплень і вдачі Віктора Олендера. З 1972 року доля кінематографіста міцно пов'язана з кіностудією «Київнаукфільм», де він пройшов шлях від асистента режисера до режисера, а у постперевбудовчі часи, після розпаду флагамена науково-популярного кіно на кілька окремих студій, В. Олендер очолює одну з них — став художнім керівником-директором кіностудії «Відгук».

Кілька десятиліть студійного буття перетворились для нього на справжні «університети», а співпраця з Феліксом Соболевим сформувала творчий почерк режисера. Наразі у творчому доробку Віктора Олендера близько 20 фільмів. Серед них такі відомі науково-популярні стрічки, як «Юнакам, що обмірковують життя», «У пошуках прибульців», «Контакти», «На прицілі ваш мозок». На схилку 1980-х яскравими прикладами захоплення донедавна табуованою тематикою паранормальних явищ стали фільми Віктора Олендера «Вигнання бісів» (1988) та «Дев'ять років з екстрасенсами» (1989), зроблені за часів активної комерціалізації кінематографа, коли наголос з «науковості» виразно зміщувався на «популярність». Можливо, саме тому режисер не бажає, аби ці хіти кінопрокату сприймалися як стійке його амплуа, він неодноразово зазначав, що названі стрічки були насамперед спробою руйнації стереотипів, отже — актом соціальної активності.

Більш зворушливо Віктор Олендер ставиться до 10-серійного відеофільму «Фелікс Соболев. Перервана місяць», що виявився даниною шани вчителю. 2001 року В. Олендер запропонував глядачеві кінодилогію («Пасажир з минулого століття» та «На незнайомому вокзалі»), центральним персонажем якої став кінооператор І. Гольдштейн. Фільм-портрет людини поєднався з літописом століття, оповідь кінооператора сплелася з кадрами хроніки, що цілком логічно, адже саме очима оператора дивиться глядач на зафіксовані камерою історичні події. Кінодилогія отримала численні нагороди, серед яких Приз кінокритиків, Диплом глядацьких симпатій та Диплом Російського державного архіву кінофотодокументів на XIII відкритому фестивалі документального кіно «Росія»; медаль ім. Фелікса Соболева.

Останнім на сьогодні проектом Віктора Олендера стала документальна тетралогія «Костянтин Степанков. Спомини після життя», де оповідь про актора і педагога ведеться у контексті епохи, з використанням документального архіву, хронікальних кадрів тощо. Взагалі захопленість методами кінодокументалістики, такими, зокрема, як спостереження або зйомка «зненацька», зацікавленість документальною поетикою, завжди були в арсеналі вихованця «Київнаукфільму».

В. П. Олендер нагороджений медалями «В пам'ять 1500-ліття Києва» та «Ветеран праці», він — лауреат премії ім. Ярослава Галана, відзначений Золотою медаллю ВДНГ СРСР, дипломом і медаллю ВДНГ УРСР, має понад 20 дипломів і призів кінофестивалів, Почесних грамот Держкіно СРСР, ЦК профспілок СРСР, Міністерства культури УРСР, Держкіно УРСР, ЦК ВЛКСМ та ін.

Ірина ЗУБАВІНА
вчений секретар відділення кіномистецтва НАМ України

ВАЛЕРІЙ БІТАЄВ

До 60-річчя від дня народження

Валерій Анатолійович Бітаєв народився 20 січня 1951 року в місті Ужгороді, що на Закарпатті. Знавцем культури України, а також численним шанувальником цього унікального міста, відома його неповторна атмосфера доброзичливості й ширості, створена, з одного боку, впливами західноєвропейської культури, а з іншого —

На сьогодні професор, академік АН Вищої освіти України Валерій Анатолійович Бітаєв продовжує відповідально працювати над культуротворчими напрямками, стратегічно необхідними для подальшого розвитку вітчизняної науки, зокрема бере участь в роботі симпозіумів, конференцій, міжнародних громадських організацій, оргкомітетів творчих фестивалів та конкурсів: під його безпосереднім керівництвом проведено близько сорока всеукраїнських та міжнародних наукових заходів.

А ще В. Бітаєв успішно здійснює наукове редагування як голова редколегій, відповідальний редактор та провідний співавтор ряду фахових наукових видань: наукового альманаху з проблем теорії та історії мистецтв і культурологічних проблем «Культура і сучасність», «Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв», «Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури», збірок наукових праць «Соціальні технології», «Мистецтвознавчі записки» та ін. Також Валерій Анатолійович керує дисертаційними дослідженнями (загалом ним підготовлено більше десяти докторів та кандидатів наук), бере участь у роботі спеціалізованих вчених рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій.

Упродовж багатьох років доктор наук, професор В. Бітаєв працює над проблемою подальшого розвитку державної системи професійної підготовки мистецьких кадрів, бере активну участь в розвитковій та популяризаційній найкращих надбань української культури і мистецтвознавчої науки у світі. Також Валерій Анатолійович очолює технічний комітет стандартизації «Музейна справа та предмети колекціонування» Держспоживстандарту України, є членом комісії Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, членом ради Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі.

Під головуванням В. Бітаєва проводяться етапи Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни «Естетика». Науковець займає активну суспільну і громадянську позицію, є членом Національної всеукраїнської музичної спілки, Національної спілки журналістів України та Міжнародної спілки журналістів, Комітету з Державної премії України в галузі науки і техніки, а також Національної комісії з суспільної моралі.

Тож залишається побажати Валерію Анатолійовичу Бітаєву міцного здоров'я, подальших високих наукових і творчих злетів, плідного врожаю на науковій ниві, що є благородною, багатотрудною та вельми потрібною майбутньому нашої держави.

Поліна ХАРЧЕНКО

начальник науково-інформаційного відділу НАМ України

ЧЛЕНИ АКАДЕМІЇ — ЮВІЛЯРИ 2012 РОКУ

СОФІЯ ПОРІЦЬКА-ГРИЦА

До дня народження

Видатна дослідниця українського і слов'янського фольклору, широко знана у світі вчена, член-кореспондент Національної академії мистецтв України, Софія Йосипівна Грица народилася у Львові 5 грудня 1932 року в інтелігентній родині інженера. Здобувши фундаментальну фахову освіту у Львівській консерваторії, а згодом в аспірантурі Київської консерваторії, вона з 1957 року розпочала багаторічний шлях науковця в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, де працює й донині.

Науковій громадськості ім'я Софії Йосипівни стало відоме на початку 1960-х, коли вона захистила кандидатську дисертацію, присвячену постаті Ф. М. Колесси і розпочала працю над підготовкою до друку його спадщини. Тоді ж в Україні паралельно провадилася праця над виданням творів іншого видатного українського фольклориста — К. В. Квітки, здійснювана В. Л. Гошовським. Тож публікація на початку

1970-х великого наукового здобутку наших попередників стала знаковою подією в розвитковій української культури.

Саме 1970-ті стали для Софії Йосипівни зоряним часом. У серійному виданні «Українська народна творчість» вона підготувала до друку два великі корпуси зразків новотворів міграційного фольклору — «Співанки-хроніки» (1972) й «Наймیتські і заробітчанські пісні» (1975), а в серії «Українські народні пісні в записах письменників» опублікувала зібрані К. В. Квіткою пісні з голосу Лесі Українки (1971). Щороку дослідниця створює кілька вагомих наукових статей. Найважливіші з них було згодом зібрано і надруковано окремими виданнями, які здійснив у Тернополі її учень О. С. Смоляк — «Фольклор у просторі та часі» (2000) і «Трансмісія фольклорної традиції» (2002).